

Broj:01/ 1994

Podgorica, 12.10.2023.godine

UNIVERZITET CRNE GORE
-Odboru za doktorske studije i Senatu-

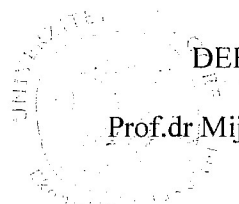
PODGORICA

Predmet: Materijal za sjednicu Odbora i Senata

Poštovani,

U skladu sa članom 35. Pravila doktorskih studija, dostavljamo Vam materijal za narednu sjednicu Odbora za doktorske studije, odnosno Senata Univerziteta Crne Gore i to:

-Ocjena prijave doktorske teze i kandidata (obrazac D1) sa prapatnom dokumentacijom za mr Ninu Perunović.

DEKAN
Prof.dr Mijat Jocović

**UNIVERZITET CRNE GORE
EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA
DOKTORSKE STUDIJE**

Br. 01/ 3013

Podgorica, 12.10.2023.god.

Na osnovu čl. 64. Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 34. Pravila doktorskih studija, Vijeće Ekonomskog fakulteta je na sjednici održanoj 12.10.2023.godine donijelo

O D L U K U

1. Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske teze i kandidata **mr Nine Perunović.**
2. Prihvata se kao podobna za izradu doktorska teza pod nazivom „**Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije**“ i kandidat **mr Nina Perunović.**
3. Predlog dostaviti Odboru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore koji su nadležni za donošenje konačne Odluke.

O B R A Z L O Ž E N J E

Vijeće Ekonomskog fakulteta je na sjednici održanoj 22.11.2022.godine razmatralo Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze „**Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije**“ i kandidata **mr Nine Perunović.**

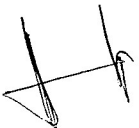
Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

DEKAN

Prof. dr Mijat Jocović

DOSTAVLJENO:

- a/a
- referentu doktorskih studija,
- Centru za doktorske studije,
- Senatu UCG.

OCJENA PRIJAVE DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Nina Perunović
Fakultet	Ekonomski fakultet Podgorica
Studijski program	Doktorske studije ekonomije
Broj indeksa	D 2/19
Podaci o magistarskom radu	<p><i>Naziv:</i> Pozicija budžeta Hrvatske u budžetu Evropske unije</p> <p><i>Naučna oblast:</i> Evropske ekonomske integracije</p> <p><i>Instutucija na kojoj su završene magistarske studije:</i> Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore</p> <p><i>Godina završetka:</i> 2019</p> <p><i>Srednja ocjena:</i> odličan A (9,83)</p>
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije
Na engleskom jeziku	Analysis of the impact of the Competition Policy on the development of the Common Market in the European Union
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	07.06.2023.
Naučna oblast doktorske disertacije	Evropske ekonomske integracije
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Ekonomski fakultet Podgorica, Crna Gora	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
<p>Javna odbrana polaznih istraživanja kandidatkinje mr Nine Perunović organizovana je 17.07.2023. godine (ponedeljak), u sali Tempus na Ekonomskom fakultetu u Podgorici, Univerzitet Crne Gore, sa početkom u 10:00h, pred Komisijom u sastavu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prof. dr Mijat Jocović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, predsjednik - Prof. dr Nikola Milović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, mentor - Doc. dr Tamara Backović, docentkinja, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, član 	
<p>Na početku odbrane, predsjednik Komisije, prof. dr Mijat Jocović, pročitao je saglasnost Odbora za doktorske studije, br. 01/2-3199/1, od 16.06.2023. godine o prihvatanju predloga imenovanja</p>	

Komisije za odbranu doktorske disertacije kandidatkinje mr Nine Perunović, a onda i upoznao kandidatkinju i članove Komisije sa procedurom odbrane. Nakon toga, predsjednik Komisije je dao riječ kandidatkinji mr Perunović da prezentuje rezultate dosadašnjeg rada kao i zaključke do kojih je došla tokom polaznih istraživanja.

Kandidatkinja je detaljno obrazložila odabranu temu doktorske disertacije, te predstavila rezultate polaznih istraživanja, koji uključuje ciljeve i definisanje hipoteza istraživanja, metodologiju, kao i plan istraživanja uz isticanje očekivanog naučnog doprinosa. Nakon izlaganja uslijedila su mišljenja, komentari, sugestije, pitanja (koja su data u prilogu) i diskusija članova Komisije sa kandidatkinjom. Komisija je izrazila zadovoljstvo izborom teme doktorske disertacije.

Komisija je, uzimajući u obzir kvalitet sprovedenih polaznih istraživanja i kvalitet odbrane, jednoglasno donijela odluku da je kandidat uspješno odbranio svoja polazna istraživanja.

Odbrana polaznih istraživanja je završena u 11:00h.

B. OCJENA PRIJAVE TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

B1. Obrazloženje teme

Koncept politike konkurencije je kamen temeljac Evropske unije (EU), još od ciljeva postavljenih u Rimskom ugovoru i leži u samom srcu napora za uspostavljanje zajedničkog tržišta. Promovišući slobodno kretanje kapitala, robe, ljudi i usluga, antimonopolska pravila su postala imperativ da bi se zaustavili ekonomski akteri u urušavanju istih. Politika konkurencije je politika koja obezbjeđuje ekonomski rast, inovacije i prosperitet i sprječava koncentraciju ekonomske moći u rukama nekoliko pojedinaca ili firmi, ili države. Usvajanjem Saopštenja o politici konkurencije od strane Evropske komisije 2021. godine (Evropska komisija, 2021) naglašena je inheretna sposobnost politike konkurencije prilagođavanju novim tržišnim okolnostima, prioritetima politike i potrebama kupaca, skoriji primjer - uticaj globalne pandemije korona virusa (The European Round Table of Industrialists, 2021). Konkurencija je podignuta na uzvišen status „najviše dobro“ koje donosi sve ostale benefite, uključujući međunarodnu ekonomsku konkurentnost (Smith, 2005, str. 316), a korišćenje svih prednosti zajedničkog tržišta imperativ.

Nadalje, zajedničko tržište je jedan od najznačajnijih događaja u novijoj istoriji ekonomskih integracija, ali njegova svrha nije jednoobrazna po karakteru ili oslobođena od unutrašnjih sukoba i protivrječnosti, poput privreda tradicionalno protekcionističkih zemalja. Ono je najveće i unutrašnje tržište na svijetu, sa 23 miliona kompanija i preko 500 miliona ljudi, se oslanja na konkurenciju i regulatorne organe kako bi se održali jednaki uslovi za slobodno kretanje roba i usluga. Uzimajući u obzir značaj ekonomske i političke dimenzije politike konkurencije u savremenim uslovima, stvorila se pretpostavka za definisanje naziva teme ovog istraživačkog rada.

Iako su naučno-istraživački radovi afirmisali da je uspostavljanje zajedničkog tržišta u velikoj mjeri doprinijelo važnosti politike konkurencije, konstatacija nije do sada kvantifikovana. Mali broj istraživanja je dao detaljnu istorijsku analizu politike konkurencije Evropske unije i jedinstvenog tržišta integralno, sa posebnim osvrtom na aktuelne izazove. Primjetan je literarni jaz, posebno u dijelu identifikacije odgovarajućih indikatora politike konkurencije kao i empirijsko uspostavljanje uzročne veze politike konkurencije i konkurentnosti, neophodno za definisanje veze sa makroekonomskim autputima. Ovaj naučni rad će nastojati da popuni isti kroz sistematizovan način analize uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije kroz četiri faktora: nejednakost prihoda, rast, upravljanje (Worldwide

Governance Indicators - WGI) i ukupan faktor produktivnosti (TFP). Analizom pomoću kvantitativnih metoda će pokazati da li su navedeni faktori međusobno povezani, dokazujući koji faktori stvaraju antikonkurentne efekte.

Takođe, pružiće se osvrt na zemlje Zapadnog Balkana u vidu smjernica koje će poslužiti kao inputi za ispunjavanje kriterijuma iz oblasti konkurencije u procesu pristupanja EU.

B2. Cilj i hipoteze

Rezultati istraživanja treba da afirmišu značaj politike konkurencije u kontekstu razvoja zajedničkog tržišta Evropske unije, kao pokretača inovacija i dugoročnog ekonomskog rasta, s posebnim osvrtom na aktuelne izazove tog procesa. Kroz pregled i analizu dostupnih podataka napraviće se osvrt na ključna dostignuća politike konkurencije, kao jedne od značajnih nadnacionalnih politika Evropske unije. Cilj disertacije je da popuni literarni jaz kroz sistematizovan način analize uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije kroz četiri faktora: nejednakost prihoda, rast, upravljanje (Worldwide Governance Indicators - WGI) i ukupan faktor produktivnosti (Total Factor Productivity - TFP) korišćenjem kvantitativnih metoda. Analiza će pokazati da li su navedeni faktori međusobno povezani, dokazujući koji faktori stvaraju antikonkurentne efekte. Kada je riječ o aktuelnim geopolitičkim trendovima, posebno u kontekstu proširenja Evropske unije novim članicama, ali i u kontekstu aktuelnog procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, (posebno ispunjavanje kriterijuma za zatvaranje Poglavlja 8 – Konkurencija) cilj ovog rada je stvaranje dodatne vrijednosti, u vidu smjernica za poboljšanje efikasnosti funkcionisanja tržišta.

Zajedničko tržište Evropske unije koje je nastalo 1993. godine obezbjeđuje slobodno kretanje ljudi, dobara, usluga i kapitala unutar država članica, a isto je praćeno usklađivanjem specifičnih politika, kao što je politika konkurencije. Dobro funkcionisanje zajedničkog tržišta, zamišljeno je i kao politička i kao ekonomska unija. Zajednička javna ulaganja u istraživanje i razvoj (R&D), kao i infrastrukturu, pomažu da se „decentralizuju” određene politike, čime se doprinosi boljem funkcionisanju zajedničkog tržišta. S tim u vezi politička i ekonomska dimenzija politike konkurencije ukazuje da dublja integracija zajedničkog tržišta može biti moguća (Schmidt i Krimmer, 2022). Uzimajući u obzir izazove koji se odnose na smanjenu političku i društvenu podršku tržišne integracije u EU (Schimmelfennig, Leuffen i Rittberger, 2015), kao i na neujednačene politike koje treba da daju značajan doprinos razvoju bitnih komponenti efikasnog i održivog zajedničkog tržišta, neophodno je postizanje konsenzusa među državama članicama. Isti predstavlja sve veći izazov kada integracija zadire u politički osjetljiva područja i dovodi u pitanje ukorijenjena uvjerenja o nacionalnom suverenitetu.

S druge strane nije jednostavno pronaći odgovarajuće indikatore politike konkurencije (Dierx et al., 2017). Dodatni izazov predstavlja i empirijsko uspostavljanje uzročne veze politike konkurencije i konkurentnosti, neophodno za definisanje veze sa makroekonomskim outputima. Djelotvornost politike konkurencije zavisi od spoljnih faktora poput kvaliteta institucija i pravosudnog sistema (Buccirosi et al., 2009). Opšti kvalitet institucija jedne zemlje stvara okruženje koje utiče na efektivnost svih javnih politika, dok je inherentna komplementarnost između politike konkurencije i pravosudnog sistema vidna, jer sprovođenje politike zavisi od sudova (direktno ili u žalbenom postupku). Takođe, ekonomisti su odavno prepoznali da veličina i raspodjela bogatstva igraju važnu ulogu u distribuciji dohotka, kako među faktorima proizvodnje tako i među pojedincima (Piketty i Zucman, 2015). S tim u vezi, ističe se da rad i kapital, kao sastavni dio faktora proizvodnje, mogu imati značajan uticaj na konkurentnost.

Voigt (2009) u svom radu zaključuje da indikatori (formalnu osnovu antimonopolskog zakonodavstva; stepen u kome se zasniva ekonomski pristup; formalna nezavisnost agencija za zaštitu konkurencije; i njihova činjenična (stvarna) nezavisnost) imaju uticaj na ukupnu faktorsku produktivnost, ali da efekat nije naročito jak. Međutim, ne treba zanemariti navedene indikatore, jer u vrijeme nastanka tog istraživačkog rada efekat politike konkurencije nije mogao biti osjetan, imajući u vidu da su neke agencije za zaštitu konkurencije nastale tek kasnije. Razumijevanje zajedničkog tržišta kao važnog činioca koji doprinosi rastu, konkurentnosti i zapošljavanju, te pomaže u otvaranju novih radnih mjesta i sa druge strane politike konkurencije Evropske unije, koja omogućava pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, imaće za rezultat i razumijevanje njihovog međusobnog uticaja i povezanosti, što može imati implikacije na makroekonomske ishode.

Shodno navedenom, analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije, za razliku od ranijih istraživanja koja su koristila samo određene faktore, treba da obuhvati širu grupu faktora i to: nejednakost prihoda, rast, upravljanje (Worldwide Governance Indicators - WGI), ukupan faktor produktivnosti (Total Factor Productivity - TFP), a posebno zbog činjenice da ciljevi održivog razvoja (SDG) ostaju „kompas“ koji će voditi Evropsku uniju kroz krize (United Nations, 2022). Analiza treba da predstavi na koji način su četiri faktora: nejednakost prihoda, rast (javni dug, bruto investicije u fiksni kapital, inflacija, nezaposlenost), upravljanje (efikasnost vlade, vladavina prava, regulatorni kvalitet, politička stabilnost i odsustvo nasilja/terorizma, glas i odgovornost, kontrola korupcije) i ukupan faktor produktivnosti (TFP) međusobno povezana, dokazujući koji faktori stvaraju antikonkurentne efekte uz procjenu njihovog dugoročnog i kratkoročnog uticaja na bruto društveni proizvod (BDP). Analizirajući međusobnu povezanost navedenih faktora, uz izdavanje onih koji potencijalno stvaraju antikonkurentne efekte (nejednakost prihoda, neefikasnost upravljanja i sl.) omogućava se uvid u one faktore koji direktno doprinose potrošačkom blagostanju, zaštiti potrošača, malih i srednjih preduzeća i preraspodjeli bogatstva, odnosno ciljevima konkurentnih tržišta. Shodno tome, u cilju kritičkog pristupa analizi ovog istraživanja, uzimajući u obzir prethodni naučni doprinos, definisana je sljedeća hipoteza, koja će biti ekonometrijski testirana, korišćenjem regresione panel analize podataka (VECM model):

H1: Jačanje politike konkurencije povećava razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije

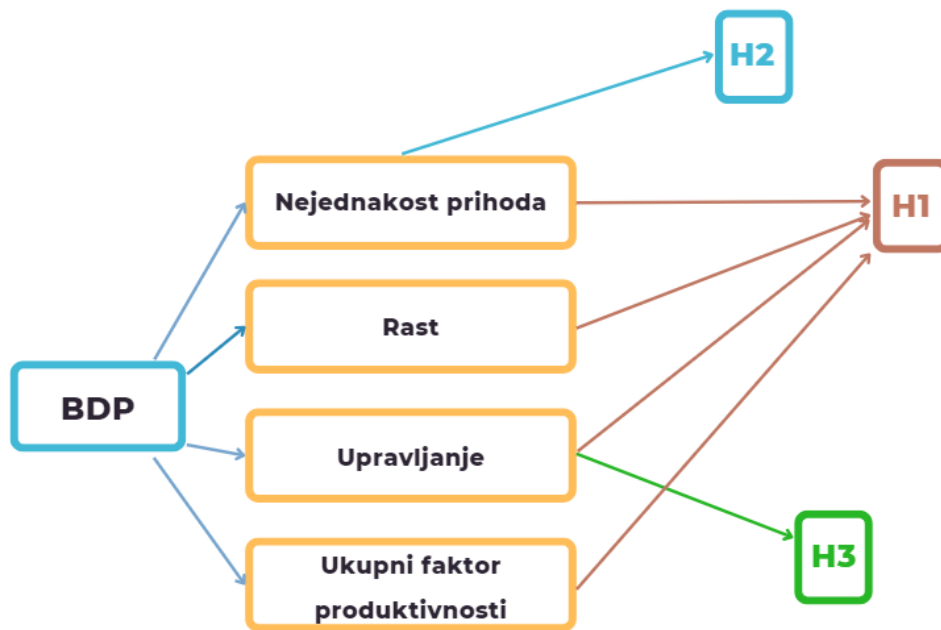
Politika konkurencije je isključiva, a zajedničko tržište podijeljena nadležnost, kako je definisano Lisabonskim ugovorom. Sprovođenje strogih antimonopolskih pravila, koncipiranih da spriječe nekonkurentne prakse, kao što su karteli i zloupotreba tržišnog položaja, predstavlja srž zajedničkog tržišta Evropske unije. Uprkos globalnom ekonomskom rastu, nivoi ekonomske nejednakosti se povećavaju, a posebno uslijed trenutne ekonomske krize izazvane pandemijom koronavirusa, ovi trendovi su se intenzivirali (Zac, 2022). Međutim, do danas, debata je uglavnom ograničena na apstraktne pravne i normativne argumente da li Zakon o konkurenciji treba da ima za cilj da utiče na nejednakost (Khan i Vaheesan, 2016). Politički elitizam, nejednakost prihoda uzrokovanih negativnim efektima globalizacije su izazovi današnjice, pa je potrebno uključiti navedeni fenomen, jer nedostaje empirijska analiza stvarne interakcije između konkurencije i nejednakosti. Sljedstveno navedenom, izvodi se druga hipoteza, koja će se takođe testirati korišćenjem regresione panel analize podataka (panel VECM model), a koja uključuje grupu faktora 1 - nejednakost prihoda:

H2: Smanjenje nejednakosti raspodjele dohotka koji prisvaja 1% najbogatijih (top 1%) povećava konkurentnost Evropske unije

Jačanje politike konkurencije stvara pretpostavka za kreiranje pozitivnih efekata, poput stvaranja

jednakih uslova za sve aktere na tržištu, promovisanja slobode izbora, podsticanja inovacija i specijalizacije i omogućavanja većeg kvaliteta proizvoda uz niže cijene. Tendencija rasta produktivnosti i konkurentnosti može imati pozitivan uticaj na cijene, spoljnu trgovinu i finansijsko stanje. To bi dalje rezultiralo ostvarenju ciljeva kao što su: liberalizacija tržišta (uvoz i izvoz), snažnija konkurencija (broj radnih mjesta), dohodak i iznos stranih direktnih investicija (SDI). Ranije je istraživao uticaj kvaliteta vlade na promjene u regionalnim inovacijama (Rodriguez-Pose i Di Cataldo, 2014), korupcija i efekti ekonomske slobode (Pieroni i d'Agostino, 2013), uticaj spoljnih faktora poput kvaliteta institucija i pravosudnog sistema na učinkovitost politike konkurencije (Buccirossi et al., 2009). Neophodno je proširiti grupu faktora koji mogu imati uticaja na konkurentnost, kako bi se stvorila integralna slika. Shodno tome izvodi se treća hipoteza, čiji je fokus na efektivnost i efikasnost svjetskih indikatora upravljanja (WGI) koji uključuju šest područja istraživanja i to: efikasnost vlade, vladavina prava, regulatorni kvalitet, politička stabilnost i odsustvo nasilja/terorizma, glas i odgovornost, kontrola korupcije). Indikatori su postali široko korišćeni u mnogim različitim oblastima i igraju korisnu ulogu u isticanje problema, identifikovanje trendova i doprinos procesu određivanja prioriteta, formulisanja politike i evaluacije i praćenja napretka. Hipoteza će se testirati korišćenjem regresione panel analize podataka (panel VECM model):

H3: Povećanje efektivnosti i efikasnosti indikatora upravljanja (WGI) čini Evropsku uniju konkurentnijom

Grafik 1. Istraživački model

Definisane tri hipoteze: I) “Jačanje politike konkurencije povećava razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije” i II) “Smanjenje nejednakosti raspodjele dohotka koji prisvaja 1% najbogatijih (top 1%) povećava konkurentnost Evropske unije” III) “Povećanje efektivnosti i efikasnosti indikatora upravljanja (WGI) čini Evropsku uniju konkurentnijom” će se analizirati korišćenjem kvantitativnih metoda. Panel vektorski autoregresioni model (panel VECM model).

B3. Metode i plan istraživanja

Analiza predložene teme dokorskog rada biće izvršena kroz empirijsko istraživanje. U uvodnom dijelu rada od kvalitativnih metoda koristiće se analiza sadržaja i istorijsko-deskriptivna analiza. Teorijski pregled će omogućiti sagledavanje postojećih teorija koje se odnose na politiku konkurencije Evropske unije i zajedničko tržište, dok će pregled literature omogućiti detaljno istraživanje prethodnih naučnih radova.

U teorijskom dijelu rada će se izvršiti pregled akademske i stručne literature, koja je pretežno dostupna na engleskom jeziku, a pristup ovoj literaturi ostvariće se kroz akademske web-baze podataka, kao što su Science Direct, Sage, SpringerLink, Sci Hub i dr. Istovremeno, izvršiće se analiza regulativa koje se odnose na politiku konkurencije, odnosno područja koja se odnose na antitrust i kartele, ispitivanje merdžera (spajanja) i akvizicije (pripajanja), državnu pomoć, liberalizaciju tržišta i međunarodnu saradnju. Ove regulative su javno dostupne na zvaničnim sajtovima evropskih institucija i to Evropskog parlamenta, Evropskog suda pravde i Evropske komisije, koja je zbog svoje nadležnosti izdala i najviše dokumenata. Budući da je veliki broj naučne literature o istoriji politike konkurencije Evropske unije podijeljen između istorijske literature o porijeklu Uredbe 17/62 i politikološke literature o dinamici procesa koji su vodili ka spajanju, pomenuto će biti polazna tačka istraživanja. Takođe, potrebno je analizirati Evropski zakon o konkurenciji, kao i Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, osnivačke ugovore Evropske zajednice za uglj i čelik (EZUČ) i Evropske ekonomske zajednice (EEZ), s obzirom da se počeci uspostavljanja nadnacionalnog sistema, koji bi kontrolisao zaštitu konkurencije, ogledaju upravo u formiranju Evropske zajednice za uglj i čelik (EZUČ). Pored pomenute Uredbe 17/62, materijal za analizu predstavlja i Uredbu o spajanju (4064/1989), koja je omogućila Komisiji da rješava slučajeve koji prelaze određene pragove tržišnog udjela ili prometa, i njenu izmijenjenu verziju iz 1997. godine - Uredba 1310/97 kao i Jedinstveni evropski akt (JEA) iz 1986. godine. Kako su najznačajnije reforme Zakona o konkurenciji, u okviru Evropske komisije, započete Bijelom knjigom koju je Komisija izdala u aprilu 1995. godine, ovaj materijal će takođe biti korišćen u teorijskom dijelu. Nadalje, Uredba 1/2003 ili „Uredba o modernizaciji“ je značajna za analizu uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta, jer je omogućila nacionalnim sudovima i nacionalnim tijelima za zaštitu konkurencije (NCA), uz Evropsku komisiju, ovlašćenja da primjenjuju odredbe u cjelosti. Program za ublažavanje sankcija (Leniency Program) iz 1996. godine, revidiran 2002. godine, je takođe važan za ovu analizu, posebno njegova uloga u otkrivanju i kažnjavanju kartela. Budući da je cilj ovom sveobuhvatom analizom dati osvrt i na aktuelne procese, posebno u domenu zelene i digitalne tranzicije potrebno je takođe istražiti implikacije „Komunikacije o koordiniranom ekonomskom odgovoru na epidemiju COVID-19“ i usvojeni Privremeni okvir, zasnovan je na članu 107 (3) (b) Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, kao i nedavno usvojeno „Saopštenje o politici konkurencije“ od strane Evropske komisije. Ovim će se ujedno zaokružiti prva faza istraživanja, u kojoj će se pretežno koristiti deskriptivna metoda čije su prednosti mogućnost posmatranja fenomena u potpuno prirodnom okruženju sa jedne strane i mogućnost integracije kvalitativnih i kvantitativnih metoda prikupljanja podataka sa druge strane.

U drugom dijelu istraživanja, koji je empirijskog karaktera, obrada podataka vršiće se kroz ekonometrijske i statističke programe. Urađeno je malo empirijskih analiza o makroekonomskom uticaju politike konkurencije EU, barem u poređenju sa drugim EU politikama, koje utiču na uslove konkurencije, kao što je zajedničko tržište. Shodno tome, tema istraživanja je određena kao: Analiza uticaja politike konkurencije Evropske unije na razvoj zajedničkog tržišta. Postavljene su tri hipoteze: I) „Jačanje politike konkurencije povećava razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije“ i II) „Smanjenje nejednakosti raspodjele dohotka koji prisvaja 1% najbogatijih

(top 1%) povećava konkurentnost Evropske unije” III) “Povećanje efektivnosti i efikasnosti indikatora upravljanja (WGI) čini Evropsku uniju konkurentnijom” koje će se analizirati korišćenjem kvantitativnih metoda.

Djelotvornost politike konkurencije zavisi i od spoljnih faktora poput kvaliteta institucija i pravosudnog sistema (Buccirosi et al., 2009), jer opšti kvalitet institucija jedne zemlje stvara okruženje koje utiče na efektivnost svih javnih politika, dok je inherentna komplementarnost između politike konkurencije i pravosudnog sistema vidna, jer sprovođenje politike zavisi od sudova (direktno ili u žalbenom postupku). Treba uzeti u obzir činjenicu da su ekonomisti odavno prepoznali da veličina i raspodjela bogatstva igraju važnu ulogu u distribuciji dohotka, kako među faktorima proizvodnje tako i među pojedincima (Piketty i Zucman, 2015). S tim u vezi, ističe se da rad i kapital, kao sastavni dio faktora proizvodnje, mogu imati značajan uticaj na konkurentnost. Na bazi navedenog izvodi se zaključak da nije jednostavno pronaći i odgovarajuće indikatore politike konkurencije (Dierx et al., 2017). Motivisana činjenicom da ciljevi održivog razvoja (SDG) ostaju „kompas“ koji će voditi Evropsku uniju kroz krize (United Nations, 2022), osim skupa faktora nejednakosti prihoda, model je neophodno proširiti i na ključne makroekonomske faktore (kriterijume konvergencije) i faktore upravljanja. Nadalje, Voigt (2009) u svom radu analizira četiri indikatora za mjerenje različitih aspekata zakona o konkurenciji i politike konkurencije i to: formalnu osnovu antimonopolskog zakonodavstva, stepen u kome se zasniva ekonomskom pristup, formalna nezavisnost agencija za zaštitu konkurencije i njihova činjenična (stvarna) nezavisnost. On je polazio od pretpostavke da dobre institucije konkurencije (COMP) dovode do većine (ukupne faktorske) produktivnosti (TFP). Iako je model pokazao da indikatori imaju uticaj na ukupnu faktorsku produktivnost, efekat nije bio naročito jak. Međutim ne treba zanemariti ovaj faktor, a posebno zbog činjenica da u vrijeme nastanka tog istraživačkog rada efekat politike konkurencije nije mogao biti osjetan, imajući u vidu da su neke agencije za zaštitu konkurencije nastale tek kasnije.

Hipoteze će biti testirane po principu što će se izvršiti analiza na koji način su četiri faktora: nejednakost prihoda, rast, upravljanje (Worldwide Governance Indicators - WGI) i ukupan faktor produktivnosti (Total Factor Productivity - TFP) međusobno povezana, dokazujući koji faktori stvaraju antikonzekventne efekte uz procjenu njihovog dugoročnog i kratkoročnog uticaja na bruto društveni proizvod (BDP) korišćenjem panela vektorski autoregresioni model (panel Vector Error Correction - VECM model). Razlog korišćenja ovog modela ogleda se u činjenici da se VECM model koristi za analizu kointegriranih varijabli ili kointegrirajućih odnosa, te obezbijeduje mehanizam za razumijevanje dugoročnog i kratkoročnog ponašanja varijabli u sistemu. Za prvu hipotezu koristiće se sva četiri faktora. Za drugu hipotezu biće korišćen faktor 1 - nejednakost prihoda, dok će se za treću hipotezu koristiti faktor 3 - odnosno svjetski indikatori upravljanja (WGI).

$$GDP_{it} = \delta_{it} + \beta_1 T 0.1\%_{it} + \beta_2 D_{it} + \beta_3 GFC_{it} + \beta_4 Inf_{it} + \beta_5 Unem_{it} + \beta_6 lnGE_{it} + \beta_7 lnRoL_{it} + \beta_8 lnRQ_{it} + \beta_9 lnPolStab_{it} + \beta_{10} lnVoice\&Acc_{it} + \beta_{13} lnCoCurrp_{it} + \beta_{14} TFP_{it} + \varepsilon_{it}$$

GDP_{it} - rast proizvodnje tokom vremenskih perioda t=1,2,...,T, za države i=1,2,...,N (t=2000-2022) (i= zemlje članice EU i Zapadni Balkan)

Faktor 1 - nejednakost prihoda

*T 1% - nejednakost dohotka sa najviše 1% poreza na nacionalnom nivou

*T 10% - udio nejednakosti u dohotku prije oporezivanja

*B 50% - udio nejednakosti u dohotku prije oporezivanja

Faktor 2 - rast

*Dit - javni dug (% BDP)

*GFCit - bruto investicije u fiksni kapital (% BDP)

*Infit - inflacija

*Unemit - nezaposlenost (% ukupne radne snage)

*ln - prirodni logaritam

Faktor 3 - Svjetski indikatori upravljanja (WGI):

*GEit - efikasnost vlade

*RoLit - vladavina prava

*RKit - regulatorni kvalitet

*10PolStabit - politička stabilnost i odsustvo nasilja/terorizma

*Voice&Accit - glas i odgovornost

*CoCurrpit - kontrola korupcije

Faktor 4 - ukupni faktor produktivnosti

$TFPi = \alpha + \beta COMPi + \sum XZi + \epsilon_i$

TFP=Ukupan faktor produktivnosti

COMP=Osnove zakona o konkurenciji, ekonomski pristup, de jure nezavisnost agencija za zaštitu konkurencije, de facto nezavisnost agencija za zaštitu konkurencije

B4. Naučni doprinos

Doprinos predložene doktorske disertacije je višestruk. Naime, na bazi pregleda literature može se konstatovati da su postojeća istraživanja orijentisana na istoriju politike konkurencije, implementaciju i područja djelovanja. Evidentno je da ne postoji veći broj naučnih radova koji u fokusu imaju tumačenje uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije sa osvrtom i na Zapadni Balkan. Makroekonomski i distributivni efekti politike konkurencije su malo proučavani, te će s toga ovaj naučni rad nastojati da popuni literarni jaz.

Od rezultata ovog istraživanja očekuje se da kroz primjenu metodologije naučnog istraživanja potvrde ili odbace postavljene hipoteze, nakon čega će se stvoriti pretpostavke za jasniji uvid u političku i ekonomsku dimenziju politike konkurencije u okviru dostizanja punog potencijala zajedničkog tržišta Evropske unije. Rad istražuje na koji način politika konkurencije utiče na razvoj zajedničkog tržišta, te proučava uticaj faktora nejednakosti prihoda, rasta, upravljanja i ukupnog faktora produktivnosti na konkurentnost.

Rezultati istraživanja će imati i širi društveni značaj, u svijetlu procesa pristupanja Crne Gore, ali i država Zapadnog Balkana EU. Naime dobijeni rezultati će poslužiti i kao smjernice za poboljšanje efikasnosti funkcionisanja tržišta Crne Gore, ali ostalih država Zapadnog Balkana, kako bi bili konkurentniji u okviru zajedničkog tržišta Evropske unije.

Na samom kraju rada, koji se odnosi na sumiranje rezultata analize i istraživanja, a kroz primjenu metode sinteze, nastojaće se preciznije prikazati dobijeni podaci, kako bi se izveli konkretni pojedinačni i opšti zaključci.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Finansijski i organizaciono ovo istraživanje je optimalno isplanirano, te ne iziskuje značajna finansijska sredstva, što potvrđuje dostupnost potrebnoj literaturi i podacima, tj. besplatan pristup poznatim bazama podataka na Univerzitetu Crne Gore. Dodatno, koristeći se sekundarni podaci, a

za pribavljanje istih koristiće se besplatni zvanični podaci Eurostata, kao statističkog biroa Evropske unije (primjer: <https://ec.europa.eu/eurostat>; <https://data.europa.eu/en>), kao i podaci Svjetske banke (<https://data.worldbank.org/>) ali i Worldwide Governance Indicators (WGI) (<http://info.worldbank.org/governance/WGI/>).

Shodno navedenom, Komisija je mišljenja da Ekonomski fakultet u Podgorici može obezbijediti finansijske i organizacione uslove za realizaciju istraživanja, neophodne za izradu ove doktorske disertacije.

Mišljenje i prijedlog komisije

Shodno mišljenju članova Komisije, doktorska disertacija kandidatkinje mr Nine Perunović koja nosi naslov "Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije", predstavlja veoma značajan, obiman i originalan naučno-istraživački poduhvat.

Predmet istraživanja je inovativan i važan budući da je politika konkurencije Evropske unije postala institucionalizovana i usko povezana sa evropskim integracijama. Ovo je posebno važno u kontekstu proširenja Evropske unije novim članicama, ali i u aktuelnom procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kroz ispunjavanje kriterijuma za zatvaranje Poglavlja 8 – Konkurencija. Očekivanja Komisije su da će kandidatkinja doći do interesantnih, zanimljivih i korisnih rezultata, kako u teorijskom, tako i praktičnom dijelu i dati kritički osvrt uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta, koristeći holistički pristup. Ovo je posebno važno zbog činjenice da je preduslov za uspješno sprovođenje politike konkurencije, kao temelja tržišne ekonomije, adekvatno normativno regulisanje ali i politička volja. Nadalje, očekivanja Komisije su i da kandidatkinja približi domaćoj zainteresovanoj javnosti, kao državi kandidatu za članstvo u Evropskoj uniji, ali i regionu, dobijene rezultate istraživanja, posebno u vidu smjernica za poboljšanje efikasnosti funkcionisanja tržišta.

Komisija je dala sugestije da se istakne da su hipoteze H2: *Smanjenje nejednakosti raspodjele dohotka koja prisvaja 1% najbogatijih (top 1%) povećava konkurentnost Evropske unije* i H3: *Povećanje efektivnosti i efikasnosti indikatora upravljanja (WGI) čini Evropsku uniju konkurentnijom* izvedene iz hipoteze H1: *Jačanje politike konkurencije povećava razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije*, s obzirom da su svi faktori (nejednakost prihoda, rast, upravljanje, ukupni faktor produktivnosti) uključeni u H1. Na taj način se povezuju definisane hipoteze i tema doktorske disertacije „Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije“. Nadalje, mišljenje Komisije, kada je riječ o samom modelu, je da se nakon testiranja utvrdi da li su sve varijable kointegrirane, jer se iste koriste za panel vektorski autoregresioni model (panel Vector Error Correction - VECM model). Ukoliko nakon testiranja to ne budu slučaj, preporučuje se zamjena modela ili razvijanje posebnih modela za sve tri navedene hipoteze. Iako je preporuka da jedan model sadrži sve navedene varijable, značajnost i originalnost naučnog rada ne bi bila umanjena ukoliko se pak kandidatkinja odluči i za takvo empirijsko istraživanje.

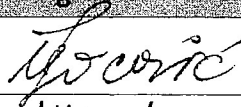

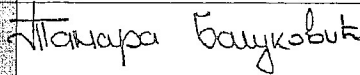

Shodno navedenom, Komisija je jednoglasno predložila da se prihvati prijedlog doktorske disertacije mr Nine Perunović, koja nosi naslov "Analiza uticaja politike konkurencije na razvoj zajedničkog tržišta Evropske unije", te da se kandidatkinji odobri da nastavi svoj naučno-istraživački rad.

Prijedlog izmjene naslova

/

Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora

/
Planirana odbrana doktorske disertacije
Zimski semestar 2024. godine
Izdvojeno mišljenje
/

Napomena		
/		
ZAKLJUČAK		
Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija.	DA	NE
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije.	DA	NE
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze.	DA	NE
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata		
Prof. dr Mijat Jocović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, predsjednik		
Prof. dr Nikola Milović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, mentor		
Doc. dr Tamara Basković, docentkinja, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora, član		
U Podgorici, 19.07.2023.	 DEKAN Prof. dr Mijat Jocović	

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PRIJAVE DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Prof. dr Mijat Jocović, predsjednik	<ol style="list-style-type: none"> Možete li precizirati povezanost navedenih faktora (nejednakost prihoda, rast, upravljanje, ukupni faktor produktivnosti) i njihov uticaj na nivo konkurentnosti? Možete li da pojasnite zašto je bio izbor da se uključe ovi faktori, a ne neki drugi?
Prof. dr Nikola Milović, mentor	<ol style="list-style-type: none"> Kako navedeni faktori (nejednakost prihoda, rast, upravljanje, ukupni faktor produktivnosti) utiču na razvoj zajedničkog tržišta u državama Zapadnog Balkana, sa posebnim osvrtom na Crnu Goru? Koji je značaj rezultata istraživanja u aktuelnom procesu ekonomskog integrisanja Crne Gore u

<p>Doc. dr Tamara Backović, član</p>	<p>Evropsku uniju?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Da li ste već započeli ispitivanje svih varijabli kako bi došli do određenih rezultata, s obzirom da je dosta varijabli integrisano? 2. Ukoliko se ispostavi da su određene varijable uključene u model stacionarne ili da, u slučaju da jesu nestacionarne, među njima ne postoji kointegraciona veza, da li ste razmatrali ocjenjivanje drugog modela ili ocjenjivanje tri modela koji bi se bazirali na faktorima definisanim pojedinačnim istraživačkim hipotezama?
<p>PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI</p>	
<p>(Ime i prezime)</p>	<p>/</p>
<p>(Ime i prezime)</p>	<p>/</p>
<p>(Ime i prezime)</p>	<p>/</p>
<p>ZNACAJNI KOMENTARI</p>	
<p> </p>	
<p> </p>	
<p> </p>	

1701
27.6.23

Na osnovu člana 8 stav 4, a u vezi sa članom 32a Pravila doktorskih studija, Odbor za doktorske studije, nakon sprovedenog postupka glasanja, na sjednici održanoj 16. 06. 2023. godine dao je

SAGLASNOST

I

Da se prihvati prijedlog broj 01/1482 od 07. 06. 2023. godine za imenovanje Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Nine Perunović, u sastavu: dr Nikola Milović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, dr Mijat Jocović, redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore, i dr Tamara Backović, docentkinja Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

OBRAZLOŽENJE:

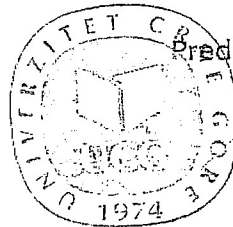
Odboru za doktorske studije dostavljen je prijedlog broj 01/1482 od 07. 06. 2023. godine za imenovanje Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Nine Perunović, u gore navedenom sastavu.

Pravilima doktorskih studija propisano je da Komisija ima, po pravilu, tri člana, od kojih je jedan član mentor. Članovi komisije moraju biti iz naučne/umjetničke oblasti iz koje se doktorska teza predlaže. Uvidom u prijavu teme, zaključeno je da je predložena Komisija formirana u skladu sa Pravilima doktorskih studija.

Nakon sprovedenog postupka glasanja, od ukupno 11 članova Odbora, glasalo je 11 članova – 11 glasova ZA, nije bilo glasova protiv i uzdržanih, utvrđen je prijedlog kao u dispozitivu.

Broj: 01/2-3199/1

Podgorica, 16. 06. 2023. godine

Predsjednik Odbora za doktorske studije

Prof. dr Boris Vukićević

Na osnovu člana 33 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17) i službene evidencije, a po zahtjevu Perunović Željko Nina, izdaje se

POTVRDA O STUDIRANJU

Student **Perunović Željko Nina**, rođena **07-07-1994** godine u mjestu **Podgorica**, opština **Podgorica**, Republika **Crna Gora**, upisana je studijske **2019/20** godine, u **I** godinu studija, kao student koji se **samofinansira** na **akademske doktorske studije**, studijski program **EKONOMIJA**, koji realizuje **EKONOMSKI FAKULTET - Podgorica** Univerziteta Crne Gore u trajanju od **3 (tri)** godine sa obimom **180** ECTS kredita.

Studijske **2019/20** godine prijavila je *da sluša* **6** predmeta sa **60.00** (šezdeset) ECTS kredita.

Po prvi put iz **I (prve)** godine, prijavila je *da sluša* **6** predmeta sa **60.00** (šezdeset) ECTS kredita, što iznosi **100.00%** od ukupnog broja ECTS kredita u **I** godinu.

Saglasno Statutu Univerziteta Crne Gore, **Perunović Željko Nina** je po prvi put prijavila *da sluša* **više od 2/3**, odnosno **66,67% (šezdesetšest 67/100 %)**, od ukupnog broja ECTS kredita sa **I** godine i studijske **2019/20** ima **status redovnog studenta** koji se **samofinansira**.

Uvjerjenje se izdaje na osnovu službene evidencije, a u svrhu ostvarivanja prava na: (dječji dodatak, porodičnu penziju, invalidski dodatak, zdravstvenu legitimaciju, povlašćenu vožnju za gradski saobraćaj, studentski dom, studentski kredit, stipendiju, regulisanje vojne obaveze i slično).

Broj: 23 / 10 -
Podgorica, 16.10.2023 godine

SEKRETAR,

Na osnovu člana 33 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), člana 115 Zakona o visokom obrazovanju ("Službeni list CG", br. 44/14, 52/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 3/19, 17/19, 47/19, 72/19, 74/20 104/21) i službene evidencije, a po zahtjevu studenta Perunović Željko Nina, izdaje se

UVJERENJE O POLOŽENIM ISPITIMA

Student **Perunović Željko Nina**, rođena **07-07-1994** godine u mjestu **Podgorica**, opština **Podgorica**, Republika **Crna Gora**, upisana je studijske **2019/2020** godine, u **I** godinu studija, kao student koji se **samofinansira** na **doktorske akademske studije**, studijski program **EKONOMIJA**, koji realizuje **EKONOMSKI FAKULTET - Podgorica** Univerziteta Crne Gore u trajanju od **3 (tri)** godine sa obimom **180** ECTS kredita.

Student je položio ispite iz sljedećih predmeta:

Redni broj	Semestar	Naziv predmeta	Ocjena	Uspjeh	Broj ECTS kredita
1.	1	EKONOMETRIJSKI METODI I MODELI	"A"	(odličan)	8.00
2.	1	EKONOMSKE INTEGRACIJE	"A"	(odličan)	8.00
3.	1	MAKROEKONOMIJA	"A"	(odličan)	8.00
4.	1	METODE EKONOMSKIH ISTRAŽIVANJA	"A"	(odličan)	6.00
5.	2	POLITIKA KONKURENCIJE	"A"	(odličan)	10.00

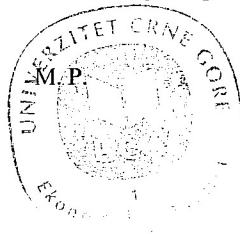
Zaključno sa rednim brojem **5**.

Ostvareni uspjeh u toku dosadašnjih studija je:

- srednja ocjena položenih ispita **"A" (10.00)**
- ukupan broj osvojenih ECTS kredita **40.00** ili **66.67%**
- indeks uspjeha **6.67**.

Uvjerjenje se izdaje na osnovu službene evidencije, a u svrhu ostvarivanja prava na: (dječji dodatak, porodičnu penziju, invalidski dodatak, zdravstvenu legitimaciju, povlašćenu vožnju za gradski saobraćaj, studentski dom, studentski kredit, stipendiju, regulisanje vojne obaveze i slično).

Broj: 23 / 10 -
Podgorica, 16.10.2023 godine

SEKRETAR,